

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра тактичної та спеціальної фізичної підготовки
Факультет № 3

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Особиста безпека поліцейського**» вибіркового
компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (поліцейські)

За темою - «Соціальні небезпеки, їх види та особливості.»

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією спеціальних дисциплін
Науково-методичної ради ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3 (*протокол від 29.08.2023 № 17*)

Розробники:

1. Старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3 Ларіонова І.Т.
2. Старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3 Іншеков М.В.

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, д.пед.н., професор Федоренко О.І.
2. Начальник кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України, к.в.н., полковник Власюк В.В.

План лекції:

1. Поняття та види соціальних небезпек.
2. Соціальні фактори, які впливають на життя і здоров'я людини.
3. Застосування вибухових пристроїв під час терористичних актів. Заходи безпеки при поводженні з вибуховими речовинами та пристроями.

Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. № 30. Ст. 141. Електронна версія <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс цивільного захисту України. Електронна версія <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
3. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. для працівників поліції / О.Ю. Прокопенко, І.В. Власенко, М.Ю. Крепакова; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017.

Текст лекції

Вступ

Форми спільної діяльності людей, що склалися історично і характеризують певний тип відносин між людьми, утворюють суспільство або соціум.

Соціум - це особлива система, деякий механізм взаємодії між людьми, що розвивається за своїми специфічними законами, які характеризуються надзвичайною складністю. В соціумі взаємодіє велика кількість людей. Результатом цих зв'язків є особлива обстановка, що створюється в окремих соціальних групах, яка може впливати на інших людей, що не входять в дану групу. Процеси, що відбуваються в суспільстві в цілому і в окремих суспільних групах, вивчає соціологія. Закономірності поведінки і діяльності людей, що зумовлені їх належністю до соціальних груп, а також психологічні характеристики цих груп досліджує соціальна психологія. Вплив соціальних факторів на стан здоров'я суспільства вивчає соціальна гігієна.

Соціальними називаються небезпеки, що широко розповсюджуються в суспільстві і загрожують життю і здоров'ю людей. Носіями соціальних небезпек є люди, що створюють певні соціальні групи. Особливість соціальних небезпек полягає в тому, що вони загрожують великій кількості людей. Розповсюдження соціальних небезпек зумовлено особливостями поведінки людей і окремих соціальних груп. Соціальні небезпеки досить численні. Наприклад, до соціальних належать всі протиправні (незаконні) форми насилля, вживання речовин, що порушують психологічну і фізіологічну рівновагу людини (алкоголь, наркотики,

паління), шахрайство, самогубство, та інші дії, що здатні принести шкоду здоров'ю людей.

Класифікація соціальних небезпек

Соціальні небезпеки можуть бути класифіковані за певними ознаками.

1. За походженням можуть бути виділені такі групи небезпек:

а) небезпеки, пов'язані з психічним впливом на людину (шантаж, шахрайство, крадіжки та ін.)

б) небезпеки, пов'язані з фізичним насильством (розбій, бандитизм, терор, гвалтування, утримання заручників).

в) небезпеки, пов'язані з вживанням речовин, що руйнують організм людини (наркоманія, алкоголізм, паління);

г) небезпеки, пов'язані з хворобами (СНІД, венеричні захворювання);

д) небезпеки самогубства.

2. За масштабами подій соціальні небезпеки можна розділити на:

а) локальні;

б) регіональні;

в) глобальні.

3. За статевовіковими ознаками поділяють соціальні небезпеки, що характерні: для дітей, молоді, жінок, чоловіків та людей похилого віку.

4. За організацією соціальні небезпеки можуть бути випадковими і навмисними.

Соціально-політичні протиріччя (конфлікти).

Соціально-політичні небезпеки часто виникають при соціально-політичних конфліктах.

Джерелами конфлікту є соціальна нерівність, яка існує в суспільстві, та система поділу таких цінностей, як влада, соціальний престиж, матеріальні блага, освіта.

Конфлікт — це зіткнення протилежних інтересів, поглядів, гостра суперечка, ускладнення, боротьба ворогуючих сторін різного рівня та складу учасників.

Конфлікт передбачає усвідомлення протиріччя і суб'єктивну реакцію на нього. Якщо конфлікт виникає в суспільстві, то це суспільний конфлікт.

Вони бувають:

- політичними - коли конфліктують політичні системи;
- соціальними — коли протистоять соціальні системи;
- економічними — коли стикаються інтереси економічних систем;
- соціально-політичними.

Соціальний конфлікт, що набуває значного розмаху, об'єктивно стає соціально – політичним. Політичні інститути, організації, рухи, втягуючись у

конфлікт, активно відстоюють певні соціально – політичні інтереси. Конфлікти, що відбуваються в різних сферах, набувають політичного значення, якщо вони зачіпають міжнародні, класові, міжетнічні, міжнаціональні, релігійні, демографічні відносини.

Існує дві форми перебігу конфлікту:

- Відкрита- відверте протистояння, зіткнення, боротьба;
- Закрита – коли протистояння немає, але точиться невидима боротьба.

Поняття “**соціально-політичний конфлікт**” використовується, коли трапляються великомасштабні зіткнення всередині держав (громадянська війна, страйки) та між державами (війни, партизанські рухи).

Досить часто після завершення конфлікту виникає ще один етап – постконфліктний синдром, який характеризується напруженням у відносинах сторін.

Суб’єктами соціально – політичного конфлікту є люди, які усвідомили протиріччя і обрали способом його вирішення зіткнення, боротьбу. Подібний спосіб вирішення стає неминучим тоді, коли зачіпає інтереси взаємодіючих груп, коли має місце зазіхання на ресурси, вплив, територію з боку індивіда, групи, держави.

Протестна акція - відносно відкрита реакція на суспільну ситуацію: іноді на підтримку, але зазвичай проти неї. У залежності від ставлення до нього з боку влади і політичного режиму протести бувають санкціоновані і несанкціоновані. Крайня форма соціального протесту може перерости в революцію.

Конфлікт з використанням зброї

Війна – це збройна боротьба між державами (їх коаліціями) або соціальними, етнічними та іншими спільнотами; у переносному розумінні слова – крайня ступінь політичної боротьби, ворожих відносин між певними політичними силами.

Найбільша кількість жертв через політичні причини є наслідком війни. Так, за час другої світової війни в СРСР (1941-1945) загинуло близько 55 млн. осіб, було повністю знищено 1710 міст та 70 тисяч селищ. Під час в’єтнамської війни в 1960-ті роки було вбито близько 7 млн. місцевих мешканців і 57 тисяч американців. Окрім загибелі людей і великих руйнувань, військові дії завдають величезних збитків навколишньому середовищу.

У ХХ ст. військові дії проводились доволі активно. За приблизними даними, з часу закінчення Другої світової війни в локальних військових конфліктах загинуло 22-25 мільйонів осіб. Наведемо приклади локальних військових конфліктів середини та кінця ХХ ст. Це війна у В’єтнамі, воєнні дії в Афганістані, вторгнення Іраку в Кувейт, війна в Руанді, військовий конфлікт в Югославії, війна в Чечні та низка інших "малих" війн. Кожна з них принесла людські втрати, біль

та страждання тисячам і тисячам сімей, окрім того супроводжувалась глибоким руйнуванням біосферних структур.

Тероризм – це форма політичного екстремізму, застосування чи загроза застосування найжорстокіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей, залякування урядів та населення для досягнення певних цілей.

Тероризм здійснюється окремими особами, групами, що виражають інтереси певних політичних рухів або представляють країну, де тероризм піднесений до рангу державної політики.

Визначити тероризм можна як політику залякування, пригнічення супротивника силовими засобами.

Існує три основних види тероризму: політичний, релігійний та кримінальний.

Також можна внаш час вести мову вже про такі нові види тероризму як:

-біологічний, ядерний, інформаційний.

Найбільш поширеними у світі терористичними актами є:

- напади на державні або промислові об'єкти;
- захоплення державних установ або посольств;
- захоплення літаків або інших транспортних засобів;
- насильницькі дії проти особистості жертви;
- викрадення;
- політичні вбивства;
- вибухи або масові вбивства;
- розповсюдження сибірської виразки, зараження населених пунктів віспою та бубонною чумою, тощо.

Можна визначити, що до 80-х років ареною тероризму залишалась Європа. Це захоплення літаків, вбивство політичних діячів. В наш час обертів набирає ісламський тероризм. Рух ісламів, який надихають крайні радикали в мусульманському суспільстві, може набути глобальних розмірів і накрити хвилею терактів більшу частину планети.

Найбільший за кількістю жертв терористичний акт був здійснений терористами з організації Усами бін Ладена "Аль-Каїда" 11 вересня 2001 р. в Нью-Йорку, Вашингтоні та біля Піттсбурга. Внаслідок вибуху та пожежі у приміщенні Всесвітнього торгового центру у Нью-Йорку загинуло понад 3000 осіб.

Треба, відзначити, що в Україні не виявлено терористичних організацій, орієнтованих на повалення державного ладу. Проблема тероризму в Україні знаходиться в іншій площині, можна відмітити «кримінальний тероризм» в середині країни та діяльність закордонних терористичних організацій на території України.

Важко провести чітку межу між кримінальним тероризмом і звичайним бандитизмом. Вважається, що терористичні акти здійснюються за відношенням до співробітників правоохоронних органів. І кількість подібних діянь у нас в країні зростає.

І другий аспект – Україна стає перевалочною базою для політичних терористів з різних країн світу. Зокрема, у нас намагаються влаштуватися представники східних організацій «Хезболлах», «Абу – Нидаль», «Хамаз» і «Брати –мусульмани».

- Зростання кількості терористичних актів, непередбачуваність наслідків цих актів викликають велику стурбованість світової громадськості. Починаючи XXVI сесії, Генеральна Асамблея ООН щорічно обговорює питання про заходи щодо запобігання тероризму. За останні роки вироблено більше десяти конвенцій і протоколів з питань боротьби проти тероризму

Глобальна злочинність – ще одна гостра соціальна проблема сучасності. Кількість зареєстрованих у світі злочинів у середньому зростає на 5% щороку. Але останнім часом особливо швидко зростає частка тих, що належать до категорії тяжких (убивства, насильства тощо).

Як свідчить статистика, злочинність в Україні набула неабиякого поширення. В умовах економічної кризи і війни, нерівномірності суспільного розвитку, різкого спаду рівня життя, значних прогалин у законодавстві та інших негативних чинників збільшується кількість осіб, які схильні до споєння злочинів.

Соціальні хвороби та фобії

Соціальні хвороби - це захворювання людини, виникнення і розповсюдження яких пов'язане переважно з несприятливими соціально-економічними умовами (венеричні захворювання, туберкульоз та ін.). В Україні зафіксовано 9 мільйонів випадків інфекційних захворювань на рік. Розглянемо деякі найвідоміші інфекційні хвороби, викликані вірусами.

Найбільш поширена вірусна інфекція - грип, яка виникає як епідемія щорічно.

Щорічно в світі хворіє на грип від 5 до 15% населення, смертельних випадків від грипу налічується близько 2 млн.

Хвороба Боткіна, або вірусний гепатит, досить поширена вірусна інфекція.

Епідемія туберкульозу в Україні стала реальністю. Наведемо деякі сумні факти про туберкульоз (або, як казали раніше, сухоти).

- За всю історію людства від туберкульозу померло понад 330 млн. осіб.
- Паличкою Коха (збудник туберкульозу) інфіковано 2 млрд. осіб, тобто майже третина населення Землі, 10% інфікованих хворіє.
- Хворий на відкриту форму туберкульозу інфікує 10-15 осіб за рік.

- Від туберкульозу помирає більше дорослих, ніж від усіх інших інфекційних захворювань разом узятих.

- 26% усіх померлих у слабо розвинених країнах загинуло від туберкульозу.

- Третина хворих на СНІД помирає від туберкульозу.

- На туберкульоз хворіють частіше люди віком від 15 до 44 років, тобто найбільш працездатна частина населення, це збільшує негативний економічний ефект хвороби.

- Неправильне застосування анти туберкульозних препаратів призвело до того, що понад 50 млн. осіб хворіють на стійку до ліків форму туберкульозу.

У світі щорічно з'являється не менше 8 млн. хворих на туберкульоз і помирає близько 2 млн. За прогнозами ВООЗ кількість хворих у найближчі часи може вирости до 90 млн., 30 млн. з них можуть померти ще в цьому десятиріччі. Тому з 1993 р. ВООЗ оголосила цю хворобу "глобальної небезпеки для людства".

Харчові отруєння. Збудники харчових отруєнь на відміну від збудників харчових інфекцій здатні жити та розмножуватись на продуктах. При цьому харчові продукти стають отруйними внаслідок накопичених в них токсинів. Особливістю харчових отруєнь є досить швидкий прояв ознак хвороби. Через 2-24 години після вживання їжі можуть виникнути блювота, різкі болі в області живота, головний біль і загальна слабкість, пронос, а в окремих випадках і більш важкі симптоми з наслідками. Найбільш небезпечними харчовими отруєннями є ботулізм та отруєння, які викликають стафілококи.

Захворювання, які передаються статевим шляхом. В останні роки в Україні різко погіршилось становище щодо захворюваності на хвороби, які передаються статевим шляхом (ЗПСШ).

Згідно з міжнародною класифікацією ВООЗ, сьогодні налічується близько 30 захворювань, які передаються статевим шляхом. У цю категорію входять декілька груп, наприклад:

- хвороби, які викликають віруси - генітальний герпес, СНІД, вірусні генітальні бородавки та ін.;

- паразитарні - короста та ін.; оптимальні умови для передавання створюються при статевих контактах;

- бактеріальні - сифіліс, гонорея, а також різноманітні уретрити, бактеріальний вагіноз;

- грибкові - кандидоз на статевих органах та ін. Можуть виникати і без зараження, а як наслідок антибіотико терапії, але передаються і статевим шляхом.

Фобією називають підвищений вияв реакції страху на певний подразник; нав'язливий страх, що загострюється у певних ситуаціях і не підлягає логічному обґрунтуванню.

Виділяють три основні групи фобій: специфічні (конкретні, прості), соціальні, агорафобії.

Специфічні (конкретні, прості) фобії можуть супроводжуватися страхом різноманітних тварин або низки аспектів навколишнього середовища (висоти, води, мостів тощо). Наприклад:

аквафобія – страх перед водою, боязнь плавати;

аніфобія – боязнь бджіл, джмелів, ос;

арахнофобія – страх павуків;

барофобія – страх перед земним тяжінням;

батеофобія – боязнь висоти або глибини;

баціллофобія або бактеріофобія – страх заразитися яким-небудь інфекційним захворюванням;

венерофобія – боязнь заразитися венеричними захворюваннями;

гемофобія (гематофобія, гемафобія) – страх крові;

геронтофобія – страх постаріти, боязнь спілкування з літніми людьми;

зоофобія – страх тварин, найчастіше якоїсь конкретної;

канцерофобія – страх захворіти на онкологічне захворювання;

кардіофобія – боязнь мати захворювання серця;

клаустрофобія – боязнь замкненого простору;

клептофобія – страх перед злодіями, часто поєднується зі страхом бути обкраденим;

ніктофобія – страх темряви, ночі;

офідофобія – боязнь змій;

пірофобія – страх перед пожежею, вогнем;

талассофобія – боязнь морських подорожей, моря;

токсікофобія – страх отруїтися;

тріпанофобія – боязнь уколів;

урофобія – страх захотіти в туалет в умовах, коли зробити це неможливо.

Історія еволюції вплинула на види стимулів, що лякають найбільше. Так, люди частіше відчують страх перед зміями, водою, замкненими просторами, аніж перед велосипедами, автівками, лезами тощо, хоча останні можуть також асоціюватися з травмами.

Соціальні фобії супроводжуються страхом соціальних ситуацій, у яких особистість може почуватися ніяково та виглядати принизливо. Соціальні фобії можуть бути чітко окресленими (страх публічного виступу; страх, що виникає під час харчування чи письма на публіці) або генералізованими (страх перед різними видами соціальної взаємодії). Яскравою ознакою соціальної фобії є страх негативної оцінки з боку оточуючих. Те, що подібні фобії є соціальними,

засвідчує той факт, що особистостям не складно виконувати такі ж дії, перебуваючи наодинці (розмовляти, їсти, писати).

На відміну від специфічних фобій, що найчастіше з'являються у дитинстві, **соціальні фобії, зазвичай, з'являються у підлітковому віці або в період молодості.** Проте варто зауважити, що не у всіх особистостей, які пережили соціальне приниження, з'явиться соціальна фобія.

Агорафобія (страх перед відкритим простором) – термін пояснює будь-яку ситуацію, включаючи відкриті та закриті простори, у яких людина відчуває відсутність доступу до безпечного місця. Люди з агорафобією часто бояться та уникають людних місць (кінотеатрів, стадіонів, торговельних центрів тощо), побоюються мандрівок, уникають автобусів, літаків, потягів, метро.

Маргінальні групи населення.

Маргіна́л (від лат. *margo* — край, межа, кордон) — суспільний індивід — людина, що перебуває на краю, на межі різних систем — культур, соціальних цінностей, і яка зазнає їхнього суперечливого впливу.

В індивідуальному плані — це особа, що має групову приналежність без групової ідентифікації.

Поняття *маргінал* традиційно використовується для аналізу граничного положення особистості щодо якоїсь соціальної спільноти, що при цьому накладає певний відбиток на її психіку та спосіб життя.

Розрізняють п'ять типів маргінальних груп.

Етнічні. Причиною становлення є міграція, особливо, коли вона є вимушеною. Наприклад, у біженців. При переселенні у людей виникають складності, які перешкоджають нормальній адаптації на увазі відмінностей культури, мови. Опинившись на території чужої держави, людина не може пристосуватися до його порядку, законам, менталітету, віросповіданням. Основна особливість такого типу в тому, що корінні жителі відмовляються їх сприймати, як рівних собі.

Політичні. Такі особистості активно протистоять чинній владі. У таких індивідуумів немає громадянської відповідальності, відсутня терпимість по відношенню до будь-якої правлячої партії. Навіть якщо до влади приходять ті, кого маргінал підтримував раніше, він перестає це робити, тим самим протиставляє їй себе. Таких особистостей не влаштовують більшість законів, затверджених в країні, для самовираження вони можуть їх порушувати.

Економічні. Сюди відносять людей, які мають або дуже маленький, або дуже великий дохід. У першому випадку індивід відчуває свою нікчемність через те, що не здатний заробляти, як інші люди. У другому ж, відчуває свою перевагу над іншими, вважає, що він краще за всіх. Основна особливість цього типу – це

показне ставлення негативного характеру до оточуючих людей, імпульсивність, спроби демонстрації того, що саме він краще, ніж решта суспільства. Зростає така категорія маргіналів в період фінансових криз.

Біологічні. Сюди відносяться трансгендери і люди, які мають психічні відхилення або інвалідність. Такі особистості не здатні існувати на рівних правах з іншими членами суспільства, через те, що останні їх відкидають.

Соціальні. Сюди відносять індивідів, які розчарувалися в людях або тих, у яких відбулися зміни в соціальному становищі, причому, як в кращу, так і в гірший бік. Особистість стає замкнутою, відокремлює себе від інших людей, веде зухвало. Може використовувати суспільство в якості ресурсу, необхідного для досягнення певної мети.

Прояви, характерні для маргінальності.

Порушення зв'язків, важливих для людини, наприклад, культурних і економічних.

Наявність внутрішнього психологічного конфлікту через неможливість визначитися з самим собою, зі своїм власним Я.

Формування психічних проблем.

Недотримання правил суспільства, порушення закону.

Постійна або часте переміщення через те, що відсутня будь-яка прив'язаність.

Формування своїх норм і цінностей, які, як правило, суперечать соціальної групи, до якої належить дана людина.

Особливості комунікації поліцейського з представниками маргінальних груп населення:

- Збільшена дистанція для спілкування;
- Використання індивідуальних засобів захисту органів дихання;
- Підвищена увага до дій особи, готовність до різкої зміни рівня супротиву;
- Недопустимість акцентування при спілкуванні з такою особою на приналежність її до тої або іншої маргінальної групи;
- Підвищені вимоги до параметрів виробничої гігієни і санітарії у приміщеннях, де здійснюється комунікація з представниками маргінальних груп населення.

Основні принципи взаємодії з “проблемними” суб'єктами:

1. Розмовляйте на тому рівні, який вони здатні зрозуміти.
2. Говоріть простими словами.
3. Якщо це можливо - уникайте відкрито агресивної, образливої чи занадто впевненої поведінки.

Основи кризової комунікації під час соціальних небезпек.

Проблемне професійне спілкування патрульних поліцейських досить часто здійснюється з учасниками дорожньо-транспортних пригод та при спілкуванні з

психічно хворими. Зазначене зумовлює необхідність враховувати світові здобутки психологічної науки і практики при формулюванні правил взаємодії поліцейських з відповідними особами – суб'єктами професійного спілкування. Людям властиво реагувати тим чи іншим чином на навколишні події, особливо на ті, які за своєю значимістю знаходяться поза межами повсякденних. Внаслідок впливу надсильних подразників і загрози життю людини (при пожежах, дорожньо-транспортних пригодах, землетрусах, фізичному насиллі тощо), у неї виникають надмірної сили душевні потрясіння та афекти страху, що призводить до суттєвих змін у поведінці. При порушенні окремих регулятивних механізмів поведінкові реакції стають неадекватними конкретній ситуації, тобто не відповідають зовнішньому впливові та нормативності поведінки, дії стають неупорядкованими, хаотичними, хоча інтелект людини при цьому зазвичай зберігається.

Не менш важливо правильно реагувати на вербальні образи:

1. Не сприймайте вербальні атаки на свій рахунок.
2. Залишайтеся емоційно відстороненим.
3. Тримайте особу зосередженою на конкретному питанні/проблемі.
4. Не відповідайте вербальною агресією.

Важливо! Зверніть увагу, що відхилення у поведінці можуть бути притаманні не лише психічно хворим, але й особам, які мають певні психічні розлади. До таких людей відносяться, зокрема:

- особи з антисоціальним типом особистості (відсутність провини, докорів совісті, своєрідність моралі та етики, нездатність до гуманного ставлення до оточуючих);
- особи з особистісними рисами, що сприяють неадекватній поведінці (неадекватна реакція на стрес, незрілість мислення, відчуття себе невдахами в житті).

Спілкуючись з особами з антисоціальним типом особистості, варто постійно і детально стимулювати обговорення з ними можливого настання для них шкідливих наслідків в результаті анти суспільних діянь, але уникати прямих погроз та залякування. При спілкуванні з особами з неадекватними особистісними рисами, бажано уникати висловлювань, що можуть хоч незначною мірою торкнутись їх почуттів, зокрема почуття самоповаги та гордості. Доцільно надати їм можливість вийти з ситуації гідно, без зайвого приниження.

Соціальні фактори, що впливають на життя і здоров'я людини, можна представити у вигляді декількох груп:

- Соціально-економічні, що зумовлюють види, форми участі та відповідальність різних ланок соціально-економічних структур у збереженні та зміцненні здоров'я своїх членів, створення нормативних умов для професійної

діяльності;

- Правові, спрямовані на правове забезпечення прав громадян на здоров'я та регламентуючі механізми їх реалізації через державні та недержавні господарські та соціальні інститути на федеральному, територіальному та муніципальному рівнях за участю самих громадян;

- Соціально-медичні, що забезпечують діагностику стану здоров'я, розробку рекомендацій з формування здорового способу життя та ефективну профілактику захворювань;

- Соціально-біологічні, що розглядають стан здоров'я в залежності від статі, віку, спадковості;

- Соціокультурні, пов'язані з формуванням культури здоров'я, організацією дозвілля населення, популяризацією способу життя, адекватного здоров'ю, з урахуванням етнічних, общинних, національних, релігійних та інших ідей, традицій і обрядів;

- Екологічні, що зумовлюють адекватне для здорового способу життя стан навколишнього середовища та раціональне природокористування;

- Особистісні, орієнтують кожної людини на формування, збереження і зміцнення свого здоров'я, тісно пов'язаного з розвитком загальної культури і розумінням особистої відповідальності за своє здоров'я.

Групи соціальних факторів, що загрожують життю і здоров'ю людини

3. Застосування вибухових пристроїв під час терористичних актів. Заходи безпеки при поводженні з вибуховими речовинами та приладами.

Одним з найпоширеніших способів вчинення терористичного акту є застосування вибухових пристроїв. Типовою зброєю терористів є використання замаскованих вибухових пристроїв. Залежно від мети терористичного акту, такі пристрої, укомплектовані годинниковим механізмом, терористи можуть залишати в житлових будинках, навчальних закладах, установах і організаціях, підприємствах, громадському транспорті тобто в

Соціально-економічні	Екологічні	Соціально-медичні	Соціально-біологічні	Соціо-культурні	Особистісні	Правові
умови праці; рівень кваліфікації; наявність доходу, його розмір; рівень освіти; організація відпочинку та ін.	стан повітря, води, ґрунту; особливості клімату	якість медичних послуг, їх доступність	підлога; вік; спадковість	рівень освіти; гігієнічне навчання і виховання	рівень загальної культури; відповідальність за своє здоров'я	стан нормативно-правової бази в галузі охорони здоров'я

найбільш уразливих місцях, де зможуть завдати найбільшої шкоди населенню.

У разі виявлення вибухового пристрою або підозрілого предмета необхідно: • зберігати спокій; • повідомити представникам поліції про знахідку, охорони, аварійно-рятувальних служб або зателефонувати за номерами 101, 102; • не курити; не користуватися запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, що можуть його утворювати; не доторкатися руками або іншими предметами до підозрілої речі; у жодному разі не намагатися перемістити підозрілий предмет (вибуховий пристрій) або змінювати його положення; не залишати місце, де виявлено підозрілий предмет, за можливості, організувати його охорону.

Для ефективного захисту людей, що знаходяться у вибухонебезпечній зоні необхідно оцінити її параметри. При проведенні патрулювання території чи оточення необхідно знати, що особовий склад підрозділів НП при виконанні службових обов'язків знаходиться в безпечній зоні. Для цього зона, де знаходяться працівники НП, не повинний перетинатися з зоною ураження.

Працівники НП при небезпеці вибуху чи обвалення повинні знати правила поведінки з вибуховими речовинами і засобами ураження, мати навички у виконанні цих задач і твердо знати запобіжні заходи.

При імовірності обваленні будинку чи спорудження не можна знаходитися на відстані ближче $\frac{1}{3}$ висоти будинку чи споруди. У випадку проведення оточення небезпечного району чи об'єкта мінімальною відстанню від будинку чи спорудження до місця розміщення працівників НП вважається висота будинку чи спорудження.

При вибуху необхідно виконувати вимоги техніки безпеки. При вибуху для відкрито розташованих людей безпечними є наступні відстані:

- при вибуху зарядів до 10 кг без оболонок: у повітрі - 50 м, на ґрунті - 100 м;
- при підриванні дерева - 150 м;
- при підриванні цегли, бетону, каменю - 350 м;
- при підриванні відкрито розташованих металевих конструкцій - 500 м.

У випадку знаходження бойових припасів, працівники НП повинні також вміти визначити безпечну відстань. При вибуху бойових припасів для відкрито розташованих людей безпечними є наступні відстані:

- калібр до 76 мм – 500 м;
- калібр від 76 до 105 мм – 700 м;
- калібр від 105 до 200 мм – 1000 м;
- калібр більш ніж 200 мм – 1500 м.

Безпечною відстанню при вибуху інженерних мін встановлено:

- протитанкові міни – 150 м;
- протипіхотні фугасні міни – 100 м;
- протипіхотні осколкові міни – 200 м;
- протипіхотні спрямовані міни – 500 м;

При знешкодженні і транспортуванні вибухонебезпечних пристроїв забороняється їх: кидати, піддавати ударам, складати в штабелі і знищувати спалюванням, розкривати корпуси і витягати з них ВР, вставляти і витягати з них підривачи, запали, капсулі-детонатори з застосуванням сили чи удару, знешкоджувати і знімати з ушкодженими підривачами, витягати вмерзлі в ґрунт (лід) і покриті льодом пристрої, складувати, перевозити і переносити їх спільно і без відповідної укладки, капсулі-детонатори, запали, підривачи.

Найкращий захист від вибуху – це не допустити його. Профілактичні заходи на багато дешевші й ефективніші, ніж усунення наслідків вибуху.